

КЛАСИЧНИЙ ПРИВАТНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

РИЖИЙ АЛІНА ВАЛЕНТИНІВНА

УДК 347.73

**ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ МІСЦЕВИХ ПОДАТКІВ ТА ЗБОРІВ
В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ**

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Класичному приватному університеті, м. Запоріжжя.

Науковий керівник – доктор юридичних наук, професор
ПОКАТАЄВА Ольга Вікторівна,
Класичний приватний університет, м. Запоріжжя,
перший проректор.

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України
ЮНІН Олександр Сергійович,
Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ,
т.в.о. першого проректора;

кандидат юридичних наук
ДАВИДЕНКО Оксана Олександрівна,
Запорізький національний університет,
старший викладач кафедри підприємництва,
менеджменту організацій і логістики.

Захист відбудеться «10» травня 2021 р. о 13⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 17.127.07 у Класичному приватному університеті за адресою: 69002, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 70б, ауд. 124.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Класичного приватного університету за адресою: 69002, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 70б, ауд. 114.

Автореферат розісланий «10» квітня 2021 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

О. В. Гороховська

ВСТУП

Обґрунтування вибору теми дослідження. Місцеві податки та збори є одним з найважливіших інститутів у системі місцевих фінансів. Реалізація заходів щодо посилення фінансової основи місцевих бюджетів надасть змогу органам місцевого самоврядування підвищити рівень соціально-економічного розвитку територіальних громад.

На сьогодні в Україні існують такі проблеми, як: залежність місцевих бюджетів від державного бюджету; відсутність стабільного податкового законодавства; незначна фіскальна роль місцевих податків і зборів; відсутність орієнтування на регіональні особливості та фіскальні можливості; відсутність повноважень органів місцевого самоврядування на встановлення податків та зборів на власній території, податкових пільг певним категоріям платників податків. Усе це призводить до нестачі коштів у місцевих бюджетів і, як наслідок, неможливості розвитку інфраструктури громади, підвищення якості та безпеки життя її мешканців. Вирішення цих проблем набуло особливої актуальності в контексті реформи децентралізації, оскільки одним із головних її завдань є створення збалансованої бюджетної системи надходжень та витрат органів місцевого самоврядування для виконання власних і делегованих повноважень для економічного та соціального розвитку регіонів.

Проблеми й особливості правового регулювання податків і зборів в умовах децентралізації, правових засад справляння місцевих податків та зборів, удосконалення законодавства у сфері місцевого оподаткування відображено в працях відомих учених, таких як: Ю. О. Аністратенко, О. М. Бандурка, О. О. Бандурка, А. Бризгаліна, Л. К. Воронова, О. О. Дмитрик, Л. М. Касьяненко, І. Є. Криницький, М. П. Кучерявенко, Т. А. Латковська, А. А. Нечай, О. П. Орлюк, В. О. Рядінська, М. О. Перепелиця, О. В. Покатаєва, Н. Ю. Пришва, О. С. Проневич, Л. А. Савченко, О. О. Семчик та ін. Питанням формування місцевих бюджетів в умовах децентралізації присвятили свої праці О. П. Гетманець, О. О. Давиденко, А. О. Монаєнко, О. А. Музика-Стефанчук, С. О. Ніщимна, О. П. Орлюк, О. В. Солдатенко, В. Д. Чернадчук, О. С. Юнін, Н. Я. Якімчук та ін. Проте, питання фінансової децентралізації та формування фінансово спроможних громад завдяки надходженням від місцевих податків та зборів потребує подальшого наукового дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до тем науково-дослідної роботи кафедри цивільного, адміністративного та фінансового права Інституту права імені Володимира Сташиса Класичного приватного університету «Фінансово-правове регулювання публічних відносин в Україні» (номер державної реєстрації 0111U008728) та «Баланс публічних і приватних інтересів при правовому регулюванні суспільних відносин» (номер державної реєстрації 0116U008200), одним з виконавців яких є здобувачка.

Мета і задачі дослідження. *Метою дослідження* є аналіз нормативно-правової бази, що визначає правові засади регулювання місцевих податків та зборів в умовах децентралізації, виокремлення проблем щодо справляння й адміністрування місцевих податків та зборів, надання пропозицій з удосконалення чинного законодавства у відповідній сфері.

Для досягнення зазначеної мети поставлено такі *завдання*:

- визначити сутність та правові аспекти поняття децентралізації, зокрема фінансової децентралізації, і дослідити їх правову генезу;
- з'ясувати правову природу місцевих податків та зборів: виокремити їх види, історичні аспекти виникнення;
- встановити роль податків та зборів у формуванні доходів місцевих бюджетів;
- проаналізувати законодавство України щодо справляння місцевих податків та зборів в умовах децентралізації;
- надати правову характеристику податку на майно в умовах децентралізації;
- розкрити правові основи справляння єдиного податку в Україні;
- охарактеризувати правову природу та особливості справляння збору за місця для паркування транспортних засобів;
- надати правову характеристику особливостей справляння туристичного збору;
- надати рекомендації з удосконалення законодавства у сфері правового регулювання проблемних питань фінансової децентралізації в Україні;
- розглянути можливість запровадження міжнародного досвіду справляння місцевих податків та зборів.

Об'єкт дослідження – суспільні відносини, що виникають під час справляння місцевих податків та зборів в умовах децентралізації.

Предмет дослідження – правове регулювання справляння місцевих податків та зборів в умовах децентралізації.

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження є сукупність методів і прийомів наукового пізнання: діалектичний, формально-логічний, історико-порівняльний, системно-структурний, порівняльно-правовий тощо. Діалектичний метод пізнання застосовано з позиції принципів цілісності, єдності, загальності, взаємного зв'язку й взаємозумовленості змін, що відбуваються в розвитку податкових правовідносин, з приводу регулювання місцевих податків та зборів в умовах децентралізації (підрозділи 1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 2.1). Історико-порівняльний метод дав змогу простежити становлення сучасної системи місцевих податків та зборів в Україні (підрозділ 1.2). Порівняльно-правовий метод застосовано під час аналізу нормативно-правової бази, що закріплює механізм справляння місцевих податків та зборів в Україні, у зіставленні з нормативною базою країн Євросоюзу (зокрема Франції, Німеччині, Італії, Бельгії, Польщі), Великобританії та США, що надало можливість дослідити перспективи розвитку місцевого оподаткування в Україні (підрозділи 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 3.2).

Нормативну базу дослідження становлять положення Конституції України, чинного податкового, бюджетного законодавства, нормативно-правових актів інших галузей права, проекти нормативних актів, словники іноземних мов, довідкова література.

Теоретичною базою дослідження є праці з фінансового та податкового права, теорії держави і права, адміністративного та цивільного права, економічної теорії.

Наукова новизна одержаних результатів зумовлена постановкою проблеми й полягає в тому, що дисертація є цілісним комплексним дослідженням правового

регулювання місцевих податків та зборів в умовах децентралізації. За його результатами сформульовано низку наукових положень і висновків, які мають елементи новизни, а саме:

вперше:

– запропоновано впровадження реформи екологічної децентралізації в Україні, зокрема включити утилізаційний збір та екологічний податок до складу місцевих податків та зборів, внівши відповідні зміни до Податкового й Бюджетного кодексів України в частині додання екологічного податку та утилізаційного збору до місцевих податків та зборів і виключення екологічного податку з доходів загального фонду Державного бюджету України;

– надано пропозиції щодо усунення розбіжностей у Бюджетному кодексі України та Законі України «Про місцеве самоврядування» з приводу тлумачення категорії «місцеві бюджети». Із цією метою запропоновано внести зміни до п. 2 ч. 1 ст. 2 Бюджетного кодексу України та п. 15 ст. 1 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», в яких закріпити поняття «місцевого бюджету» як плану утворення й використання фінансових ресурсів, необхідних для забезпечення функцій і повноважень місцевого самоврядування для економічного та соціального розвитку територіальних громад;

– запропоновано впровадження єдиного зведеного кодифікаційного нормативного акту – Кодексу місцевого самоврядування України, який буде регулювати всі правовідносини, що виникають на рівні територіальних громад, і міститиме такі розділи: загальні положення; адміністративно-територіальна організація місцевого самоврядування; організаційно-правова основа місцевого самоврядування; права, обов'язки та повноваження органів місцевого самоврядування; матеріальна й фінансова основа місцевого самоврядування (міжбюджетні відносини, справляння місцевих податків та зборів); служба в органах місцевого самоврядування, гарантії та відповідальність органів і посадових осіб місцевого самоврядування; участь громадян у здійсненні місцевого самоврядування та громадський контроль над діяльністю органів місцевого самоврядування; нагляд (контроль) держави за законністю діяльності органів місцевого самоврядування; оскарження дій органів, посадових осіб місцевого самоврядування; перехідні та прикінцеві положення;

удосконалено:

– механізм обчислення податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, для фізичних осіб, власників такого майна та посилення відповідальності останніх у випадку вчинення порушень строків оплати. Запропоновано додати пп. 266.7.6 до п. 266.7 ст. 266 Податкового кодексу України стосовно самостійного обчислювання фізичними особами суми податку станом на 01 січня звітного року на підставі правовстановлюючих документів на нерухоме майно та обґрунтовано пропозицію внесення змін до пп. 266.10.1 п. 266.10 ст. 266 Податкового кодексу України щодо строків оплати фізичними та юридичними особами податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, фізичними особами – до 01 квітня звітного року;

– механізм встановлення ставки податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, усіх об'єктів житлової та/або нежитлової нерухомості, що

перебувають у власності та оренді фізичних та юридичних осіб, залежно від місця розташування (зональності) та типів таких об'єктів нерухомості шляхом внесення змін до пп. 266.5.1 п. 266.5 ст. 266 Податкового кодексу України; а також механізм обчислення бази оподаткування за цим податком шляхом виключення пп. 266.4.1 п. 266.4 Податкового кодексу України щодо її зменшення для об'єкта/об'єктів житлової нерухомості;

– порядок надання пільг зі сплати податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки. Запропоновано додати до пільгових категорій платників податку заклади вищої освіти незалежно від форми власності та джерел фінансування, що використовуються для надання освітніх послуг. Обґрунтовано пропозицію щодо внесення змін до абз. і) пп. 266.2.2. «Не є об'єктом оподаткування» п. 266.2 ст. 266 будівлі закладів вищої освіти незалежно від форми власності та джерел фінансування, що використовуються для надання освітніх послуг;

– порядок визначення об'єкта оподаткування транспортним податком, до якого рекомендовано віднести такі транспортні засоби: легкові автомобілі, об'єм циліндрів двигуна яких становить більше ніж два з половиною кубічних сантиметрів, вантажні автомобілі, мотоцикли, яхти, човни та катери моторні, інші човни, зареєстровані в Державному судновому реєстрі України або Судновій книзі України, літаки та вертольоти, зареєстровані в Державному реєстрі цивільних повітряних суден України або Реєстрі державних повітряних суден України. Обґрунтовано пропозицію щодо внесення змін до пп. 267.2.1 п. 267.2 ст. 267 Податкового кодексу України;

– механізм встановлення ставки транспортного податку. Обґрунтовано доцільність внесення змін до п. 267.4 ст. 267 Податкового кодексу України щодо встановлення ставки з розрахунку на календарний рік у розмірі 1% від вартості кожного транспортного засобу, що є об'єктом оподаткування;

– порядок надання податкових пільг зі сплати земельного податку шляхом додання до пільгових категорій платників податків заклади вищої освіти незалежно від форми власності та джерел фінансування, що використовуються для надання освітніх послуг. Обґрунтовано пропозицію внесення змін до пп. 282.1.4 п. 282.1 ст. 282 Податкового кодексу України;

– порядок визначення об'єкта оподаткування з єдиного податку для платників податків III групи шляхом внесення змін до п. 292.11 ст. 292 Податкового кодексу України, додавши пп. 12 у частині надання дозволу на включення до складу витрат тих, що формують собівартість реалізованих товарів, виконаних робіт, наданих послуг;

– механізм розрахунку бази оподаткування з єдиного податку для платників IV групи (сільськогосподарських товаровиробників), в основу якого покласти обсяг доходу суб'єкта підприємницької діяльності, а не категорію розташування земель, та нормативну грошову оцінку;

– механізм встановлення ставки збору за місця для паркування транспортних засобів, який має залежати від кількості днів провадження діяльності із забезпечення паркування транспортних засобів (за кожний такий день) у гривнях за 1 квадратний метр площі земельної ділянки. Рекомендовано внести зміни до пп. 268-1.3.1 п. 268-1.3 ст. 268-1 Податкового кодексу України;

– порядок притягнення до відповідальності податкових агентів за порушення порядку справляння та (або) сплати туристичного збору. Обґрунтовано позицію внесення змін стосовно збільшення розмірів штрафів, а саме до п. 2, 3 ст. 167–17 Кодексу України про адміністративні правопорушення;

– механізм встановлення ставки туристичного збору. Обґрунтовано позицію внесення змін до пп. 268.3.1 п. 268.3 ст. 268 Податкового кодексу України стосовно встановлення єдиної ставки для внутрішніх іноземних туристів у розмірі 3% до бази справляння збору – за загальну кількість діб тимчасового розміщення в місцях проживання (ночівлі) у розумінні чинного п. 268.4 ст. 268 Податкового кодексу України;

набуло подальшого розвитку:

– визначення змісту понять: «децентралізація» – фінансові, адміністративні, політичні процеси, спрямовані на зростання економічного та соціального розвитку регіонів; «фінансова децентралізація» – розподіл фінансових (бюджетних) ресурсів і відповідальності за їх використання між центральними органами влади та органами місцевого самоврядування (громадами); «децентралізація влади» – розмежування функцій і повноважень між державними та місцевими органами влади для досягнення соціально-економічного розвитку місцевих громад.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони становлять як науково-теоретичний, так і практичний інтерес та можуть бути використані:

– у *правотворчій і правозастосовній діяльності*: результати дослідження містять низку пропозицій щодо внесення змін до чинного законодавства, зокрема щодо внесення змін до порядку притягнення до адміністративної відповідальності податкового агента. Рекомендації можуть бути корисними в правозастосовній практиці Державної податкової служби України в Запорізькій області (довідка № 243/11-05 від 03.11.2020);

– у *правотворчій діяльності*: для подальшої розробки теоретичних і прикладних проблем справляння місцевих податків та зборів і пов'язаних із ними питань (довідка № 56 від 23.12.2020, видана депутатом Запорізької обласної ради восьмого скликання Головою Постійної комісії з питань місцевого самоврядування та адміністративно-територіального устрою Майстро Д. М.);

– у *навчальному процесі*: під час викладання студентам закладів вищої освіти дисциплін «Фінансове право України», «Бюджетне право України», «Податкове право України» (довідка Класичного приватного університету № 748 від 06.11.2020).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійно виконаною науковою працею. Наукові положення, методичні розробки, висновки та пропозиції, які виносяться на захист, підготовлені авторкою самостійно.

Апробація результатів дисертації. Основні результати дослідження доповідались та обговорювались на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях: «Пріоритети розвитку юридичних наук у ХХІ столітті» (м. Одеса, 2018 р.); «Сучасні тенденції і юридичній науці України та зарубіжних країн» (м. Запоріжжя, 2018 р.); «Сучасний стан і перспективи розвитку держави і

права» (м. Львів, 2019 р.); «Актуальні проблеми прав людини, держави та вітчизняної правової системи» (м. Дніпро, 2020 р.).

Публікації. Основні положення дослідження викладено в 10 наукових працях, з яких: 6 – статті в наукових фахових виданнях, зокрема тих, що включені до міжнародних наукометричних баз, у тому числі 1 стаття в зарубіжному періодичному виданні; 4 – матеріали конференцій. Загальний обсяг публікацій – 5,26 д. а.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, які містять десять підрозділів, висновків, списку використаних джерел та трьох додатків. Загальний обсяг дисертації становить 227 сторінок, з них основний текст – 174 сторінок. Список використаних джерел включає 276 найменувань та викладений на 36 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано вибір теми дослідження; розкрито зв'язок з науковими програмами, планами, темами; визначено мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження; сформульовано наукову новизну та практичне значення одержаних результатів; наведено відомості щодо їх апробації й публікацій.

Розділ 1 «Теоретико-методичні основи правового регулювання місцевих податків та зборів в умовах децентралізації» містить чотири підрозділи.

У підрозділі 1.1 *«Правові аспекти децентралізації в Україні»* в результаті власних досліджень та на підставі аналізу зарубіжних і українських науковців встановлено, що децентралізація включає в себе два основних компоненти – фінансову децентралізацію та децентралізацію влади.

Запропоновано для єдиного тлумачення закріпити на законодавчому рівні терміни «децентралізація», «фінансова децентралізація» та «децентралізація влади», внівши до законодавства України такі зміни:

а) доповнити ч. 1 ст. 1 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» (основні терміни, використані в цьому Законі) абзацами 27, 28, 29 та викласти в такій редакції:

«Децентралізація – це фінансові, адміністративні, політичні процеси, спрямовані на зростання економічного та соціального розвитку регіонів.

Фінансова децентралізація – це розподіл фінансових (бюджетних) ресурсів і відповідальності за їх використання між центральними органами влади та органами місцевого самоврядування (громадами).

Децентралізація влади – це розмежування функцій і повноважень між державними та місцевими органами влади для досягнення соціально-економічного розвитку місцевих громад»;

б) запропоновано фінансову децентралізацію як один з основних принципів місцевого самоврядування закріпити в Законі України «Про місцеве самоврядування».

У підрозділі 1.2 *«Правова природа місцевих податків та зборів в Україні: їх види, історичні аспекти виникнення»* досліджено порядок справляння місцевих податків і зборів в Україні, історію становлення місцевого оподаткування.

На підставі досліджень порядку справляння місцевих податків і зборів в Україні, історії системи місцевих податків та зборів засади становлення, розвитку й

реформування умовно розподілено та проаналізовано чотири основні етапи трансформації й розвитку місцевих податків та зборів:

1) червень 1991 р. (прийняття Закону України «Про систему оподаткування», яким було встановлено правові основи справляння податків та зборів в Україні, визначено перелік місцевих податків та зборів) – липень 1998 р. (запровадження спрощеної системи оподаткування);

2) липень 1998 р. (запровадження спрощеної системи оподаткування Указом Президента «Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва» № 727/98 від 03.07.1998, що з 19.09.1999 діє в новій редакції Указу № 746/99 від 28.06.1999) – 2011 р. (набуття чинності Податковим кодексом України);

3) 2011 р. (набуття чинності Податковим кодексом України) – 2015 р. (початок процесу децентралізації: розширення повноважень органів місцевого самоврядування з приводу встановлення місцевих податків та зборів, надання податкових пільг);

4) 2015 р. (набуття чинності Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи» від 28.12.2014 № 71-VIII, який став результатом реалізації Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні від 01.04.2014 № 333-р, тобто децентралізації) – сьогодні.

У підрозділі 1.3 «Роль податків та зборів у формуванні місцевих бюджетів України» в результаті вивчення проблематики сучасного формування доходів місцевих бюджетів встановлено, що для розширення дохідної частини місцевих бюджетів і забезпечення прозорості та ефективності використання бюджетних коштів необхідно впроваджувати:

- постійний аналіз зменшення та зростання надходжень до місцевих бюджетів;
- налагодження взаємодії органів місцевого самоврядування з органами Державної податкової служби України, зокрема територіальними відділеннями, з метою виявлення й ліквідації причини несплати податків та зборів;

- посилення контролю не тільки в частині сплати податків та зборів до місцевих бюджетів, а й у частині цільового використання бюджетних коштів органами місцевого самоврядування.

З метою усунення розбіжностей у тлумаченні відповідних категорій і понять, враховуючи наявне визначення поняття «місцеві бюджети» та з огляду на проведення реформи децентралізації в Україні, запропоновано внести відповідні зміни до Бюджетного кодексу України.

Зокрема, п. 2 ч. 1 ст. 2 Бюджетного кодексу України викласти в такій редакції:

«2) місцевий бюджет – це план утворення й використання фінансових ресурсів, необхідних для забезпечення функцій і повноважень місцевого самоврядування для економічного та соціального розвитку територіальних громад»;

«П. 34 ч. 1 ст. 2 Бюджетного кодексу України виключити».

Відповідне значення закріпити також у п. 15 ст. 1 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні».

У підрозділі 1.4 «Аналіз чинного законодавства щодо справляння місцевих податків та зборів в Україні» проаналізовано шляхи вирішення проблем, пов'язаних з наявністю великої кількості нормативно-правових актів, їх недосконалість, прогалини в

законодавстві України стосовно справляння місцевих податків та зборів і неефективне виконання органами місцевого самоврядування своїх функцій щодо наповнення місцевих бюджетів та надання корисних і дієвих послуг населенню. Запропоновано розробку та прийняття нового кодексу – Кодексу місцевого самоврядування України, який буде повністю регулювати всі правовідносини, що виникають з місцевого самоврядування в Україні. Прийняття такого нормативно правового акту сприятиме прозорій адміністративно-фінансовій, територіальній та управлінській діяльності органів місцевого самоврядування в Україні, підвищенню самостійності місцевих бюджетів, збільшенню їх дохідної бази, створенню гарантії дотримання прав та виконання обов'язків як органами місцевого самоврядування, так і громадянами.

Розділі 2 «Правові засади справляння місцевих податків та зборів» містить чотири підрозділи.

У підрозділі 2.1 «Правова природа податку на майно» в результаті проведеного аналізу майнового оподаткування, яке є основним джерелом дохідної частини місцевих бюджетів розвинутих країн світу, з'ясовано, що податки на нерухоме майно вважаються найефективнішими саме на місцевому рівні та нараховуються відповідно до оціночної вартості об'єкта нерухомості з обов'язковим урахуванням місця розташування об'єкта нерухомості або його корисної площі.

Запропоновано змінити підхід до визначення бази оподаткування податком на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, та запровадити, виходячи з ринкової вартості об'єкта нерухомого майна, про що внести відповідні зміни до Податкового кодексу України.

У зв'язку з проблемою недосконалості механізму розрахунку податку нерухомого майна, відмінного від земельної ділянки, і порядку його сплати фізичними та юридичними особами запропоновано внесення змін до Податкового кодексу України стосовно самостійного обчислювання розміру податку фізичними особами та посилення відповідальності у випадку порушень строків оплати, зокрема внести зміни до п. 266.7 ст. 266 Податкового кодексу України, додавши пп. 266.7.6, який викласти в такій редакції:

«266.7.6 Платники податку – фізичні особи самостійно обчислюють суму податку станом на 01 січня звітного року на підставі правовстановлюючих документів на нерухоме майно»

До пп. 266.10.1 п. 266.10 ст. 266 додати:

«266.10.1. Податкове зобов'язання за звітний рік з податку сплачується:

а) фізичними особами – до 01 квітня звітного року.»

«Пп. 266.10.2 п. 266.10 ст. 266 виключити».

Серед сучасних проблем відзначено відсутність державної реєстрації в Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно права власності на об'єкти оподаткування нерухомого майна, відмінного від земельної ділянки, у зв'язку з недооформленням (відсутністю) документів про здачу в експлуатацію та документів на право власності таких об'єктів. Запропоновано розробку та запровадження строкової державної програми, результатом якої стало б проведення за рахунок держави реєстрації всіх незареєстрованих житлових будинків з оформленням технічної документації про здачу в експлуатацію об'єктів нерухомості та документів

на право власності. Надалі доцільно розглянути питання щодо притягнення до адміністративної відповідальності суб'єктів, які не звернулися до державного реєстратора з приводу державної реєстрації права власності на нерухоме майно (після закінчення дії програми).

Дослідивши суб'єктний склад платників податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, зокрема тих, кому надано податкові пільги, а також зіставивши з п. 30.2 ст. 30 Податкового кодексу України, зроблено висновок, що підставами для надання податкових пільг є особливості, що характеризують певну групу платників податків, вид їх діяльності, об'єкт оподаткування або характер і суспільне значення здійснюваних ними витрат. Надання податкових пільг, відповідно до абз. є) пп. 266.2.2 п. 266.2 ст. 266 Податкового кодексу України, підприємствам, які є високорентабельними, зокрема: підприємствам металообробної промисловості, чорної металургії, хімічної та нафтохімічної промисловості, харчової промисловості, лісової, деревообробної та целюлозно-паперової промисловості тощо, – у частині звільнення від сплати цього податку порушує принцип справедливості, а саме установлення податків та зборів відповідно до платоспроможності платників податків, що закріплений у пп. 4.1.6 п. 4.1 ст. 4 Податкового кодексу України. Натомість держава залишає поза увагою таких суб'єктів оподаткування, які є низькорентабельними та діяльність яких спрямована на забезпечення соціально-культурного, духовного розвитку особистості, як-то заклади вищої освіти приватної форми власності.

Тому запропоновано внести зміни до Податкового кодексу України стосовно звільнення від оподаткування податком на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, закладів вищої освіти незалежно від форми власності та джерел фінансування:

Абзац і) пп. 266.2.2 «Не є об'єктом оподаткування» п. 266.2 ст. 266 викласти в такій редакції:

«і) будівлі дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладів; будівлі закладів вищої освіти незалежно від форми власності та джерел фінансування, що використовуються для надання освітніх послуг».

Проаналізувавши чинне законодавство: Податковий кодекс України, Закон України «Про автомобільний транспорт» та Закон України «Про транспорт», – запропоновано розширити об'єкт оподаткування транспортним податком, додавши до нього такі транспортні засоби, як: вантажні автомобілі, мотоцикли, літаки, вертольоти, яхти, судна, човни, катери моторні та інші човни, та відповідно внести зміни до пп. 267.2.1 п. 267.2 ст. 267 Податкового кодексу України, замінивши по тексту ст. 267 слова «легкові автомобілі» на «транспортні засоби».

Вартість визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику економічного, соціального розвитку та торгівлі, за методикою, затвердженою Кабінетом Міністрів України, станом на 01 січня податкового (звітного) року.

– п. 267.4 ст. 267 викласти в такій редакції:

«267.4. Ставка податку встановлюється з розрахунку на календарний рік у розмірі 1% від вартості кожного транспортного засобу, що є об'єктом оподаткування відповідно до підпункту 267.2.1 пункту 267.2 цієї статті».

З'ясовано, що посилення економічного ефекту від оподаткування землі напряму залежить, по-перше, від своєчасного проведення нормативної грошової оцінки земельних ділянок у населених пунктах України; терміни проведення оцінки повинні бути скорочені, порівняно з передбаченими Законом України «Про оцінку землі» (до трьох років), у зв'язку з можливою зміною її ринкової вартості; по-друге, нормативна грошова оцінка землі повинна бути розрахована на підставі результатів визначення її справедливої ринкової вартості.

З метою дотримання вимог пп. 4.1.6 п.4.1 ст. 4 Податкового кодексу України щодо дії принципу соціальної справедливості в частині установа податків та зборів відповідно до платоспроможності платників податків та для підтримки суб'єктів оподаткування, діяльність яких спрямована на соціально-культурний, духовний розвиток особистості, як-то заклади вищої освіти приватної форми власності, та мають дуже важливе значення для розвитку суспільства країни. Запропоновано внести зміни до пп. 282.1.4 п. 282.1 ст. 282 Податкового кодексу України з приводу надання останнім податкових пільг зі сплати плати за землю, який викласти в такому вигляді:

«282.1.4 дошкільні та загальноосвітні навчальні заклади та заклади вищої освіти, незалежно від форми власності і джерел фінансування, заклади культури, науки (крім національних та державних дендрологічних парків), освіти, охорони здоров'я, соціального захисту, фізичної культури та спорту, які повністю утримуються за рахунок коштів державного або місцевих бюджетів».

У підрозділі 2.2 «Правові основи справляння єдиного податку» досліджено правові основи справляння єдиного податку в Україні й виявлено недоліки, які існують при застосуванні спрощеної системи оподаткування:

– розмір податку для I та II категорій платників не залежить від результатів діяльності;

– платники III групи при визначенні об'єкта оподаткування враховують усі доходи в грошовій, матеріальній або нематеріальній формі, не беручи до уваги витрати, які здійснює підприємець у процесі здійснення господарської діяльності;

– розмір єдиного податку для платників IV групи не залежить від результатів діяльності сільгосптоваровиробника, адже об'єктом оподаткування для таких платників є площа сільськогосподарських угідь, а базою оподаткування – нормативна грошова оцінка одного гектара таких угідь;

– регулярне збільшення сум податку платників першої та другої груп у зв'язку зі зростанням розміру мінімальної заробітної плати.

З метою усунення цих недоліків запропоновано внести до Податкового кодексу України такі зміни:

а) при визначенні об'єкта оподаткування платникам третьої групи дозволити включати до складу витрат ті, що формують собівартість реалізованих товарів, виконаних робіт, наданих послуг, відповідно внести зміни до Податкового кодексу України, додавши пп. 12 до п. 292.11 ст. 292 Податкового кодексу України, який викласти в такій редакції:

«12) суми коштів у частині витрат, що формують собівартість реалізованих товарів, виконаних робіт, наданих послуг тощо»;

б) для платників I та II груп необхідно закріпити на законодавчому рівні фіксовані ставки єдиного податку, які встановлюються сільськими, селищними, міськими радами або радами об'єднаних територіальних громад у межах максимальної фіксованої ставки в Податковому кодексі України;

в) для платників IV групи (сільськогосподарських товаровиробників) замість нормативної грошової оцінки одного гектара сільськогосподарських угідь як базу оподаткування вважати грошове вираження доходу.

У підрозділі 2.3 «Збір за місця для паркування транспортних засобів: правова природа та особливості справляння» проаналізовано досвід зарубіжних країн щодо справляння збору за місця для паркування транспортних засобів і доведено, що в розвинутих зарубіжних країнах паркуванню та зборам від цього виду муніципальних послуг приділяють дуже велику увагу. Навпаки, за результатами аналізу надходжень від сплати збору за місця для паркування транспортних засобів у місцеві бюджети та взагалі впровадження цього виду збору по регіонах України, виявлено проблему відсутності зацікавленості органів місцевого самоврядування в провадженні цього виду збору на підвідомчій території, усе це приводить до недоотримання коштів у місцевий бюджет, що суперечить принципам децентралізації.

Для позитивного впливу на фінансову самодостатність громад та збільшення надходження до місцевих бюджетів від сплати збору за місця для паркування транспортних засобів запропоновано розглянути питання щодо збільшення розміру ставок збору, що буде сприяти збільшенню власних доходів місцевих бюджетів. При розрахунку ставки збору запропоновано не застосовувати мінімальний розмір заробітної плати, який переглядається в зв'язку зі зростанням індексу інфляції щороку, а з огляду на досвід зарубіжних країн впровадити фіксовану ставку в гривнях за 1 квадратний метр площі земельної ділянки. Із цією метою запропоновано внести до Податкового кодексу України такі зміни:

Підпункт 268-1.3.1 п. 268-1.3 ст. 268-1 викласти в такій редакції:

«268-1.3.1. Ставки збору встановлюються за кожний день провадження діяльності із забезпечення паркування транспортних засобів у гривнях за 1 квадратний метр площі земельної ділянки, відведеної для організації та провадження такої діяльності, у розмірі, визначеному сільською, селищною, міською радою або радою об'єднаних територіальних громад, що створені згідно із законом та перспективним планом формування територій громад».

У підрозділі 2.4 «Правова природа та особливості справляння туристичного збору» в результаті дослідження зроблено висновок, що туристична галузь в Україні повинна стати тією галуззю, що забезпечуватиме постійне надходження коштів до місцевих бюджетів.

Для збільшення доходів місцевих бюджетів для поліпшення інфраструктури населених пунктів – центрів туризму запропоновано вдосконалити порядок справляння туристичного збору в Україні з урахуванням досвіду успішних світових практик: підвищення ставок збору, встановлення цільового використання коштів, які надходять до місцевих бюджетів від справляння туристичного збору, перегляд пільгових категорій, посилення відповідальності за порушення сплати туристичного

збору, за нецільове використання коштів, які надійшли до бюджету від сплати туристичного збору:

а) для цільового використання коштів, які надійшли від сплати туристичного збору до місцевих бюджетів, у регіоні з метою подальшого розвитку туристичного потенціалу адміністративно-територіальної одиниці, місцевої інфраструктури, підвищення іміджу туристичних регіонів та розвитку туризму в регіоні запропоновано закріпити на законодавчому рівні відсотковий розмір коштів, які були би спрямовані на вищеназвані цілі, тобто на розвиток туризму.

Для досягнення цієї мети доцільно додати п. 268.2 ст. 268 Податкового кодексу України, який викласти в такій редакції:

«268.2. 70% коштів, які надійшли до місцевого бюджету від сплати туристичного збору, витрачаються виключно на розвиток туризму в регіоні. Нецільове використання коштів туристичного збору в цій частині забороняється»;

б) на підставі досліджень досвіду зарубіжних країн світу щодо ставки туристичного збору зроблено висновок щодо необхідності розроблення та впровадження змін до податкового законодавства, які були б спрямовані на встановлення єдиної ставки туристичного збору для внутрішнього й в'їзного туризму та встановлення фіксованої ставки туристичного збору, незалежно від розміру мінімальної заробітної плати.

Для досягнення цієї мети запропоновано внести такі зміни в ПК України: пп. 268.3.1 п. 268.3 ст. 268 Податкового кодексу України викласти в такій редакції:

«268.3.1. Ставка збору встановлюється за рішенням відповідної сільської, селищної, міської ради або ради об'єднаної територіальної громади, що створена згідно із законом та перспективним планом формування територій громад, за кожен добу тимчасового розміщення однієї особи в місцях проживання (ночівлі), визначених підпунктом 268.5.1 пункту 268.5 цієї статті, у розмірі 3% до бази справляння збору, визначеної пунктом 268.4 цієї статті»;

в) для посилення відповідальності податкових агентів за порушення порядку справлення та (або) сплати туристичного збору запропоновано внести зміни до п. 2, 3 ст. 167-17 КУпАП України стосовно збільшення розмірів штрафів (запропоновано штраф у розмірі 400 та 800 неоподаткованих мінімумів доходів громадян).

Розділі 3 «Удосконалення правового регулювання справляння місцевих податків та зборів в умовах децентралізації» містить два підрозділи.

У підрозділі 3.1 «Вдосконалення законодавства у сфері правового регулювання проблемних питань фінансової децентралізації в Україні» проаналізовано чинне законодавство України з питань оподаткування та впровадження процесу децентралізації.

У ході дослідження виявлено один із ризиків фінансової децентралізації – управлінський, який пов'язаний із низькою кваліфікацією управлінського апарату органів місцевого самоврядування, домінуванням особистих інтересів над суспільними, що призводить до неефективного використання фінансових ресурсів територіальних громад, неспроможності розподілу коштів державних субвенцій на розвиток територіальної громади; а також спричиняє корупційні прояви.

З метою подолання управлінських ризиків фінансової децентралізації для побудови в Україні професійної та ефективної служби в органах місцевого

самоврядування було запропоновано внесення змін до Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування» з приводу:

1) запровадження відкритих конкурсів на всі посади службовців місцевого самоврядування;

2) розробки Порядку проведення конкурсу на зайняття вакантних посад службовців місцевого самоврядування, з урахуванням Типового порядку проведення конкурсу на зайняття вакантних посад службовців місцевого самоврядування, затвердженого центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері державної служби. Порядок проведення конкурсу повинен затверджуватися відповідною сільською, селищною, міською, районною у місті, районною, обласною радою.

До складу конкурсної комісії не можуть включатися депутати місцевих рад, народні депутати України, особи, які обіймають посади в керівних органах політичних партій, їх обласних, міських, районних організаціях і первинних осередках та інших структурних утвореннях, передбачених статутом політичної партії;

3) розроблення порядку оприлюднення оголошення про проведення конкурсу на зайняття вакантних посад службовців місцевого самоврядування;

4) виключення п. 6, 7, 8 ч. 1 ст. 10 Закону, а саме:

«У разі необхідності, за згодою сторін, посадова особа місцевого самоврядування може бути переведена на рівнозначну чи нижчу посаду або посаду радника чи консультанта без конкурсного відбору».

«Голови районних, районних у містах, обласних рад, Київський та Севастопольський міський голова та міські голови (міст обласного і республіканського в Автономній Республіці Крим значення) мають право самостійно (без конкурсу) добирати та приймати на службу своїх помічників, радників (патронатну службу)».

«На час відсутності (відпустки) посадових осіб органів місцевого самоврядування (крім виборних посад) для виконання їх повноважень можуть прийматися на службу особи за строковим трудовим договором (контрактом)»;

5) виключення ст. 16 «Кадровий резерв служби в органах місцевого самоврядування».

З'ясовано, що Закон України «Про службу в органах місцевого самоврядування», що діє з 07.06.2001, втратив свою актуальність та юридичну цікавість з огляду на реформаторські події, які тривають в Україні. Тому доцільно розробити та прийняти новий Закон України «Про службу в органах місцевого самоврядування» з урахуванням чинних нормативно-правових актів у цій сфері правового регулювання, а саме: Конституції України, Європейської хартії місцевого самоврядування, Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» тощо, – з урахуванням світового досвіду та принципів реформ децентралізації в Україні, у тому числі владної й фінансової децентралізацій.

У підрозділі 3.2 «Запровадження міжнародного досвіду в Україні в механізм справляння місцевих податків та зборів» проаналізовано міжнародний досвід справляння місцевих податків таких держав, як: Німеччина, Франція,

Великобританія, Іспанія, Польща. Зроблено висновок, що місцевий бюджет у країнах Європи здебільшого наповнюють надходженнями від оподаткування нерухомого майна, у тому числі землі. Підсумовуючи результати аналізу досвіду адміністративно-правового регулювання місцевих податків та зборів, запропоновано розширити категорію платників податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, і додати до платників податку орендарів нерухомого майна, які використовують таке майно для ведення підприємницької діяльності.

Оскільки ставка податку на нерухоме майно на сьогодні в Україні дуже низька, порівняно з європейськими країнами, і становить лише 1,5% розміру мінімальної заробітної плати за 1 квадратний метр бази оподаткування, запропоновано внесення зміни до Податкового кодексу України в частині збільшення ставки, або встановити єдиний розмір податку на рік у відсотковому співвідношенні до вартості об'єкта нерухомості з урахуванням особливостей та призначення нерухомого майна, як це запроваджено в Іспанії.

Враховуючи досвід Польщі щодо сплати податку на нерухоме майно, доцільно виключити з Податкового кодексу України норму, яка зменшує базу оподаткування, та додати до Податкового кодексу України статтю, якою затвердити пільгові категорії населення, які мають право на пільги по сплаті податку на об'єкт/об'єкти житлової нерухомості (малозабезпечені, пенсіонери, які отримують мінімальну пенсію; інваліди, особи, постраждалі внаслідок Чорнобильської катастрофи, учасники бойових дій тощо). Для досягнення цієї мети потрібно внести до Податкового кодексу України такі зміни:

Підпункт 266.1.1 п. 266.1 ст. 266 Податкового кодексу України викласти в такій редакції:

«266.1.1. Платниками податку є фізичні та юридичні особи, у тому числі нерезиденти, які є власниками об'єктів житлової та/або нежитлової нерухомості, а також орендарі нежитлової нерухомості – фізичні або юридичні особи, у тому числі нерезиденти, які використовують таке майно для ведення підприємницької діяльності».

Підпункт 266.3.2 п. 266.3 ст. 266 Податкового кодексу України викласти в такій редакції:

«266.3.2. База оподаткування об'єктів житлової та нежитлової нерухомості, у тому числі їх часток, які перебувають у власності, оренді фізичних осіб, обчислюється контролюючим органом на підставі даних Державного реєстру речових прав на нерухоме майно, що безоплатно надаються органами державної реєстрації прав на нерухоме майно та/або на підставі оригіналів відповідних документів платника податків, зокрема документів на право власності.»

Підпункт 266.3.3 п. 266.3 ст. 266 Податкового кодексу України викласти в такій редакції:

«266.3.3. База оподаткування об'єктів житлової та нежитлової нерухомості, у тому числі їх часток, що перебувають у власності, оренді юридичних осіб, обчислюється такими особами самостійно, виходячи із загальної площі кожного окремого об'єкта оподаткування на підставі документів, що підтверджують право власності на такий об'єкт».

Підпункт 266.5.1 п. 266.5 ст. 266 Податкового кодексу України викласти в такій редакції:

«266.5.1. Ставки податку для об'єктів житлової та/або нежитлової нерухомості, що перебувають у власності, оренді фізичних та юридичних осіб, встановлюються за рішенням сільської, селищної, міської ради або ради об'єднаних територіальних громад, що створені згідно із законом та перспективним планом формування територій громад, залежно від місця розташування (зональності) та типів таких об'єктів нерухомості в розмірі, що не перевищує 3% розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 01 січня звітного (податкового) року, за 1 квадратний метр бази оподаткування.»

Пп. 266.4.1 п. 266.4 Податкового кодексу України, що стосується зменшення бази оподаткування об'єкта/об'єктів житлової нерухомості, у тому числі їх часток, що перебувають у власності фізичної особи – платника податку, – виключити.

ВИСНОВКИ

У ході дослідження досягнуто заявлену мету й виконано поставлені завдання, одержані результати дають змогу сформулювати такі загальні висновки.

1. Визначено сутність та правові аспекти поняття децентралізації, фінансової децентралізації. Оскільки в чинному законодавстві України відсутні визначення понять «децентралізація», «фінансова децентралізація» та «децентралізація влади», запропоновано їх авторські дефініції: децентралізація – фінансові, адміністративні, політичні процеси, спрямовані на зростання економічного та соціального розвитку регіонів; фінансова децентралізація – розподіл фінансових (бюджетних) ресурсів і відповідальності за їх використання між центральними органами влади та органами місцевого самоврядування (громадами); децентралізація влади – розмежування функцій і повноважень між державними та місцевими органами влади для досягнення соціально-економічного розвитку місцевих громад. З метою усунення розбіжностей у тлумаченні відповідних категорій і понять, враховуючи наявне визначення поняття «місцеві бюджети» та з огляду на проведення реформи децентралізації в Україні, запропоновано внести відповідні зміни до п. 2 ч. 1 ст. 2 Бюджетного кодексу України, п. 15 ст. 1 Закону України «Про місцеве самоврядування» та викласти в наведених нормативних актах у такій редакції: «місцевий бюджет – це план утворення й використання фінансових ресурсів, необхідних для забезпечення функцій і повноважень місцевого самоврядування для економічного та соціального розвитку територіальних громад».

2. Зроблено висновок, що основним завданням місцевих органів самоврядування є пошук шляхів збільшення обсягу місцевих податків і зборів та розширення бази оподаткування, керуючись нормами чинного законодавства України й принципами фінансової децентралізації для соціально-економічного зростання розвитку територіальних громад. Доведено необхідність упровадження реформи екологічної децентралізації в Україні, починаючи із включення утилізаційного збору та екологічного податку до складу місцевих податків та зборів, додавши відповідні зміни до Податкового й Бюджетного кодексів України.

3. Виокремлено роль податків та зборів у формуванні доходів місцевих бюджетів. Запропоновано практичні кроки в подальшому реформуванні справляння місцевих податків та зборів, що нині функціонують в Україні, з метою посилення їх фіскальних властивостей, а також розширення їх регуляторного впливу на розвиток місцевих територій, що цілком відповідає класичним принципам фінансової й адміністративної децентралізації.

4. Виявлено перспективи розробки та прийняття Кодексу місцевого самоврядування України, який буде регулювати всі правовідносини, що виникають з місцевого самоврядування в Україні. Прийняття такого нормативно-правового акту сприятиме прозорій адміністративно-фінансовій, територіальній та управлінській діяльності органів місцевого самоврядування в Україні, підвищенню самостійності місцевих бюджетів, збільшенню їх дохідної бази, створенню гарантії дотримання прав та виконання обов'язків як органами місцевого самоврядування, так і громадянами.

5. Надано правову характеристику податку на майно в умовах децентралізації. У зв'язку з проблемою недосконалості механізму розрахунку податку нерухомого майна, відмінного від земельної ділянки, та порядку його сплати фізичними та юридичними особами запропоновано внесення змін до Податкового кодексу України стосовно самостійного обчислювання розміру податку фізичними особами суми податку та посилення відповідальності у випадку порушень строків оплати, зокрема внести зміни до п. 266.7 ст. 266 Податкового кодексу України, додавши пп. 266.7.6. З метою досягнення соціальної справедливості та економічної доцільності запропоновано внести зміни до Податкового кодексу України стосовно звільнення від оподаткування податком на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, та від плати за землю закладів вищої освіти, незалежно від форми власності та джерел фінансування, зокрема: внести зміни до абз. і) пп. 266.2.2 п. 266.2 ст. 266 та пп. 282.1.4 п. 282.1 ст. 282 Податкового кодексу України.

Запропоновано внесення змін до Податкового кодексу України в частині визначення об'єкта оподаткування транспортним податком, суттєво розширивши перелік транспортних засобів, які будуть об'єктом оподаткування, та внесення змін до ст. 267, пп. 267.2.1 п. 267.2 ст. 267 Податкового кодексу України.

6. Досліджено основи справляння єдиного податку в Україні. Для I та II категорій платників, розмір податку для яких не залежить від результатів діяльності, запропоновано при визначенні об'єкта оподаткування платникам III групи дозволити включити до складу витрат ті, що формують собівартість реалізованих товарів, виконаних робіт, наданих послуг, відповідно внести зміни до Податкового кодексу України, додавши пп. 12 до п. 292.11 ст. 292 Податкового кодексу України. Для платників IV групи (сільськогосподарських товаровиробників) як базу оподаткування вважати грошове вираження доходу.

7. З метою вдосконалення справляння збору за паркування транспортних засобів запропоновано змінити підхід у встановленні фіксованої ставки збору за 1 квадратний метр площі земельної ділянки – незалежно від розміру мінімальної заробітної плати. Запропоновано внести відповідні зміни до пп. 268-1.3.1 п. 268-1.3 ст. 268-1 Податкового кодексу України.

8 Розглянуто особливості справляння туристичного збору. Для збільшення доходів місцевих бюджетів та поліпшення інфраструктури населених пунктів запропоновано вдосконалити порядок справляння туристичного збору шляхом: підвищення ставок збору, встановлення єдиної ставки туристичного збору для внутрішнього й в'їзного туризму та встановлення фіксованої ставки туристичного збору, незалежно від розміру мінімальної заробітної плати. Запропоновано внести зміни до пп. 268.3.1 п. 268.3 ст. 268 Податкового кодексу України, встановивши єдиний розмір – 3% до бази справляння туристичного збору. Для посилення відповідальності податкових агентів за порушення порядку справляння та (або) сплати туристичного збору запропоновано внести зміни до п. 2, 3 ст. 167–17 КУпАП стосовно збільшення розмірів штрафів.

9. Досліджено чинне законодавство у сфері правового регулювання проблемних питань фінансової децентралізації в Україні та запропоновано зміни до Конституції України стосовно децентралізації. З метою подолання управлінських ризиків фінансової децентралізації, які пов'язані з низькою кваліфікацією управлінського апарату органів місцевого самоврядування, що призводить до неефективного використання фінансових ресурсів територіальних громад, відсутності спроможності до економічно ефективного розподілу коштів державних субвенцій, а також спричиняє корупційні прояви, запропоновано внести зміни до Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування».

10. Розглянуто міжнародний досвід справляння місцевих податків та зборів. Враховуючи досвід Польщі щодо сплати податку на нерухоме майно, запропоновано виключити з Податкового кодексу України норму п. п. 266.4.1 п. 266.4 Податкового кодексу України щодо зменшення бази оподаткування та додати до Податкового кодексу України статтю, якою затвердити пільгові категорії населення, які мають право на пільги по сплаті податку на об'єкт/об'єкти житлової нерухомості (малозабезпечені, пенсіонери, які отримують мінімальну пенсію; інваліди, особи, що постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, учасники бойових дій тощо). Запропоновано внесення зміни до Податкового кодексу України в частині збільшення ставки податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, до 3% розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 01 січня звітного (податкового) року, за 1 квадратний метр бази оподаткування. Із цією метою внести зміни до пп. 266.5.1 п. 266.5 ст. 266 Податкового кодексу України.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Публікації, що висвітлюють основні наукові результати дисертації

Статті в наукових фахових виданнях

1. Рижий А. В. Правова природа та особливості справляння туристичного збору. *Держава та регіони. Серія: Право*. 2020. № 4. С. 108–113.
2. Рижий А. В. Збір за місця для паркування транспортних засобів: правова природа, особливості справляння. *Право та державне управління* : зб. наук. пр. 2020. № 4. С. 325–330.
3. Рижий А. В. Правові аспекти децентралізації в Україні. *Правові новели*. 2019. № 7. Т. 3. С. 26–30.

4. Рижий А. В. Правова природа податку на майно. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 2. Т. 2. С. 48–51.

5. Рижий А. В. Правова природа справляння єдиного податку. *Правові новели*. 2020. № 12. Т. 2. С. 39–42.

Стаття в зарубіжному періодичному науковому виданні

6. Рижий А. В. Запровадження міжнародного досвіду в Україні механізму справляння місцевих податків та зборів. *KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*. 2020. № 4 (32). С. 121–126.

Публікації, що додатково відображають наукові результати дисертації та засвідчують обов'язкову апробацію матеріалів дисертації

Матеріали конференцій

7. Рижий А. В. Правове регулювання транспортного податку в умовах децентралізації. *Пріоритети розвитку юридичних наук у XXI столітті* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Одеса, 13–14 квітня 2018 р. Одеса : ГО «Причорноморська фундація права», 2018. С. 89–95.

8. Рижий А. В. Правове регулювання справляння плати за землю в умовах децентралізації. *Сучасний стан і перспективи розвитку держави і права* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Львів, 14–15 червня 2019 р. Львів : Західноукр. організація «Центр правничих ініціатив», 2019. С. 113–119.

9. Рижий А. В. Правове регулювання податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки в умовах децентралізації. *Сучасні тенденції в юридичній науці України та зарубіжних країн* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 21–22 вересня 2018 р. Запоріжжя : Запорізька міська громадська організація «Істина», 2018. С. 77–81.

10. Рижий А. В. Роль податків та зборів у формуванні доходів місцевих бюджетів України в умовах децентралізації. *Актуальні проблеми прав людини, держави та вітчизняної правової системи* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Дніпро, 3–4 квітня 2020 р. Дніпро : Громадська організація «Правовий світ», 2020. С. 72–75.

АНОТАЦІЯ

Рижий А. В. Правове регулювання місцевих податків та зборів в умовах децентралізації. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – Класичний приватний університет, Запоріжжя, 2021.

У дисертаційній роботі визначено сутність та правові аспекти поняття децентралізації, зокрема фінансової децентралізації; досліджено їх правову генезу. Розглянуто правову природу місцевих податків та зборів: виокремлено їх види, історичні аспекти виникнення.

Встановлено роль податків та зборів у формуванні доходів місцевих бюджетів. Проаналізовано законодавство України щодо справляння місцевих податків та зборів в умовах децентралізації. Надано правову характеристику податку на майно в умовах децентралізації. Розглянуто правові основи справляння єдиного податку в Україні.

Охарактеризовано правову природу та особливості справляння збору за місця для паркування транспортних засобів. Надано правову характеристику особливостей справляння туристичного збору.

Надано рекомендації з удосконалення законодавства у сфері правового регулювання проблемних питань фінансової децентралізації в Україні. Розглянуто можливість запровадження міжнародного досвіду справляння місцевих податків та зборів.

Ключові слова: правове регулювання, місцеві податки та збори, децентралізація, єдиний податок, туристичний збір, податок на майно.

АННОТАЦИЯ

Рыжий А. В. Правовое регулирование местных налогов и сборов в условиях децентрализации. – Квалификационная научная работа на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.07 – административное право и процесс; финансовое право, информационное право. – Классический приватный университет, Запорожье, 2021.

В диссертации предложено внедрение реформы экологической децентрализации в Украине, в частности включение утилизационного сбора и экологического налога в состав местных налогов и сборов, добавив соответствующие изменения в Налоговый и Бюджетный кодексы Украины.

Даны предложения по устранению разногласий в Бюджетном кодексе Украины и Законе Украины «О местном самоуправлении» по поводу толкования категории «местные бюджеты». С этой целью предложено внесение изменений в п. 2 ч. 1 ст. 2 Бюджетного кодекса Украины и п. 15 ст. 1 Закона Украины «О местном самоуправлении в Украине», в которых закрепить понятие «местного бюджета». Предложено внедрение единого сводного кодификационного нормативного акта – Кодекса местного самоуправления Украины, который будет регулировать все правоотношения, возникающие на уровне территориальных общин. Рекомендован механизм исчисления налога на недвижимое имущество, отличное от земельного участка для физических лиц, владельцев такого имущества и усиления ответственности последних в случае совершения нарушений сроков оплаты.

Предложен механизм установления ставки налога на недвижимое имущество, отличное от земельного участка, всех объектов жилой и/или нежилой недвижимости, находящихся в собственности и аренде физических и юридических лиц в зависимости от места расположения (зональности) и типов таких объектов недвижимости путем внесения изменений в пп. 266.5.1 п. 266.5 ст. 266 Налогового кодекса Украины; а также механизм исчисления налогооблагаемой базы по этому налогу. Рекомендован порядок предоставления льгот по уплате налога на недвижимое имущество, отличное от земельного участка. Предложено добавить к льготным категориям налогоплательщиков высшие учебные заведения, независимо от формы собственности и источников финансирования, используемых для предоставления образовательных услуг. Обосновано предложение о внесении изменений в абз. и пп. 266.2.2 «Не являются объектом налогообложения» п. 266.2

ст. 266 здания высших учебных заведений, независимо от формы собственности и источников финансирования, используемых для предоставления образовательных услуг.

Предложено расширить перечень объектов налогообложения транспортным налогом, а также новый механизм установления налоговых ставок из расчета 1% от стоимости каждого транспортного средства, являющегося объектом налогообложения. Усовершенствован порядок предоставления налоговых льгот по уплате земельного налога путем добавления к льготным категориям налогоплательщиков высших учебных заведений, независимо от формы собственности и источников финансирования, используемых для предоставления образовательных услуг. Предложен механизм установления ставки сбора за места для парковки транспортных средств, который должен зависеть от количества дней осуществления деятельности по обеспечению парковки транспортных средств (за каждый такой день) в гривнах за 1 квадратный метр площади земельного участка. Рекомендовано внести изменения в пп. 268-1.3.1 п. 268-1.3 ст. 268-1 Налогового кодекса Украины. Уточнены определения понятий «децентрализация», «финансовая децентрализация», «децентрализация власти».

Ключевые слова: правовое регулирование, местные налоги и сборы, децентрализация, единый налог, туристический сбор, налог на имущество.

SUMMARY

Ryzhiy A. V. Legal regulation of local taxes and fees in terms of decentralization. – Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.

The dissertation on competition of a scientific degree of the candidate of legal sciences on a specialty 12.00.07 – administrative law and process; finance law; information law. – Classical Private University, Zaporozhye, 2021.

The dissertation defines the essence and legal aspects of the concept of decentralization, in particular, financial decentralization and to investigate their legal genesis. The legal nature of local taxes and fees is considered: their types, historical aspects of origin are singled out.

The role of taxes and fees in the formation of local budget revenues has been established. The legislation of Ukraine on collection of local taxes and fees in the conditions of decentralization is analyzed. The legal characteristics of the property tax in the conditions of decentralization are given. The legal bases of collecting the single tax in Ukraine are considered. The legal nature and peculiarities of collecting parking fees for vehicles are described. The legal characteristic of the peculiarities of collecting the tourist tax is given.

Recommendations for improving the legislation in the field of legal regulation of problematic issues of financial decentralization in Ukraine are provided. The possibility of introducing international experience in collecting local taxes and fees is considered.

Key words: legal regulation, local taxes and fees, decentralization, single tax, tourist tax, property tax.

РИЖИЙ АЛІНА ВАЛЕНТИНІВНА

**ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ МІСЦЕВИХ ПОДАТКІВ ТА ЗБОРІВ
В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ**

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Підписано до друку 02.04.2021.

Формат 60×84/16. Папір офсетний. Друк цифровий. Гарнітура Times.
Умовн.-друк. арк. 0,9. Обл.-вид. арк. 0,9. Тираж 150 пр. Зам. № 38-2021А.

Видавець та виготовлювач
Класичний приватний університет
69002, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 70б

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
серія ДК, № 3321 від 25.11.2008